

STORTINGET

Representantforslag 77 S

(2020–2021)

fra stortingsrepresentantene Kari Kjønås Kjos og Per-Willy Amundsen

Dokument 8: 77 S (2020–2021)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Kjønås Kjos og Per-Willy Amundsen om å styrke og forbedre vergemålsordningen

Til Stortinget

Bakgrunn

Vergemålsordningen skal verne om de aller mest sårbare i samfunnet, som ikke er i stand til å ivareta sine interesser. Det handler om mennesker som eksempelvis lider av sinnslidelser, rusmisbruk, psykisk utviklingshemming eller alvorlig spillavhengighet. Vergemålsordningen skal bidra til at disse personene får den hjelp de trenger til å ta større beslutninger, og gir dem noen som skal hjelpe dem å ivareta sine interesser, slik at de så langt som mulig skal kunne fungere på lik linje med andre personer i samfunnet.

Vergemålet skal tilpasses vergehavers behov, og skal ikke være mer omfattende enn behovet tilsier. For å sikre at interessene til vergehaver blir ivaretatt på best mulig måte, skal oppdraget utføres etter gjeldende lover og regler, og fylkesmannen gir vergen et mandat som er tilpasset vergehavers behov.

Det finnes ulike typer verger. Faste verger er verger som engasjeres på langvarig basis, og som gjerne er verger for flere personer. De faste vergene kan karakteriseres som profesjonelle verger, i motsetning til alminnelige verger. Det er de profesjonelle vergene som adresseres i dette representantforslaget.

Det er i dag om lag 600 profesjonelle verger i Norge, som bistår om lag 30 000 vergehavere. De profesjonelle vergene skal bistå personer som ikke klarer å ta vare på

seg selv, ved å være en beslutningsstøttefunksjon i primærbehov. De profesjonelle vergenes rolle bidrar til at samfunnet sparer store summer innen offentlig forvaltning, og er med på å sikre rettssikkerheten for vergehaver.

Vergerollen blir stadig mer kompleks og kompetansekrevende, og profesjonelle verger utfører svært mange viktige samfunnsoppgaver. Imidlertid opplever de profesjonelle vergene betydelige mangler både hva gjelder rammebetingelser og lovverk, og hva gjelder godtgjørelse. Vergeoppdrag er i dag et oppdrag med begrenset godtgjørelse, og baseres på en betydelig grad av gratisarbeid fra vergen på vegne av det offentlige. Samtidig har det vært en økende tendens at verger har blitt utsatt for vold og trusler. Som følge av dette har mellom 42 og 55 pst. av de profesjonelle vergene ifølge Profesjonelle Vergers Interesseorganisasjon (PVI), oppgitt at de vurderer å slutte, mens 32 pst. avventer beslutning om å slutte. Dette ville ha fatale konsekvenser for sårbare individer som er avhengige av sine verger for å kunne fungere i dagliglivet, ivareta sine rettigheter og leve et verdig liv.

Etter vergemålsloven § 30 har den faste/profesjonelle vergen krav på godtgjøring for arbeidet. Imidlertid har profesjonelle verger ingen forhandlingsrett, ei heller tjenesteaftale. Det er ingen årlig regulering av profesjonelle vergers godtgjørelse i hverken vergemålslov eller forskrift, og godtgjøring og kostnadsdekning til profesjonelle verger har ikke vært inflasjonsjustert siden 2004, til tross for en endring i pris- og lønnsvekst for perioden med 75 pst. (PVI). Profesjonelle vergers reelle timepris, uten inflasjonsjustering, er i dag beregnet til 116 kroner per time, noe som er under minstelønn (PVI).

Forslagsstillerne er kjent med at det er eksplisitt uttalt at profesjonelle verger må forvente å utføre gratis-

arbeid for vergehaver og staten. Dette medfører at de profesjonelle vergene ofte ikke får betalt for faktisk utført arbeid, noe som har en estimert verdi på 84 mill. kroner årlig (PVI). Samtidig sparer de profesjonelle vergene samfunnet for store summer hvert eneste år, eksempelvis ved at mange vergehavere ikke søker Nav om ekstra midler til livsopphold.

De profesjonelle vergenes oppgaver øker, og blir stadig mer omfattende, farlige og krevende. Vergene blir også påført et økonomisk tap ved at de påføres ytterligere gratisarbeid, og vergen får i dag ofte ikke betalt for faktisk utført arbeid.

Profesjonelle verger opplever i dag at de har for mange forventede oppgaver innenfor fastpris, at det er uklare regler for honorering, utfordrende å få kostnadsdekning og de opplever at systemet der avgjørelse om timegodtgjørelse tas av fylkesmannen i etterkant, umuliggjør vergens arbeid ved at vergen arbeider i «god tro» og ender opp uten honorar.

Samtidig opplever profesjonelle verger at det er manglende krav til kompetanse hos profesjonelle verger. Dette er utfordrende når de samtidig opplever at oppgavene blir både mer krevende og farlige. I tillegg opplever vergene å få manglende informasjon om klienter, eksempelvis om alvorlig sykdom eller om vedkommende har voldelige tendenser. Også dette vanskeliggjør de profesjonelle vergenes arbeid.

De profesjonelle vergene skal ivareta de mest sårbare og hjelpetrengende personene i samfunnet, og bidra til å gi dem et verdig liv. Dersom det ikke foretas endringer i både rammebetingelser og reglene og godtgjørelse for de profesjonelle vergene, står imidlertid vergemålsordningen i fare for å kollapse. Dette vil ramme samfunnets svakeste.

Det er avgjørende viktig å få på plass en kompetent og bærekraftig vergemålsordning. Regjeringen har allerede sendt på høring endringer i vergemålsordningen og vergemålsforskriften om godtgjørelse, men forslagsstillerne er imidlertid kjent med at de forslag som er sendt på høring ikke svarer på de problemene som de profesjonelle vergene opplever. Det er av høy viktighet at det snarest tas initiativ til endringer i regelverket som svarer på de profesjonelle vergenes reelle problemer, og hindrer en kollaps i vergemålsordningen.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av vergemålsordningen, og legge frem forslag til lovendringer som styrker og forbedrer den.

10. desember 2020

Kari Kjønås Kjos

Per-Willy Amundsen